

ODLAR YURDU UNİVERSİTETİ
f.ü.f.d. Sevinc Səlim qızı Məmmədzadə

İNGİLİS DİLİ
METODİK VƏSAİT

(qeyri-ixtisas qruplarında təhsil alan I kurs tələbələri üçün)

Odlar Yurdu Universitetinin Elmi şurasının 17.02.2023-cü il tarixli qərarı ilə (protokol№7) nəşr olunur

Bakı 2023

Müəllif: Odlar Yurdu Universitetinin “Dillər” kafedrasının dosenti:
f.ü.f.d. Sevinc Səlim qızı Məmmədzada

Rəyçilər: ADU-nun “İngilis dilinin leksikologiyası və üslubiyyatı 1” kafedrasının müdiri:
dos, f.ü.f.d. K. B. Hacıyeva
ADU-nun “İngilis dilinin leksikologiyası və üslubiyyatı 1” kafedrasının dosenti:
f.ü.f.d. M.M. Təhməzova

Redaktor: OYU-nun “Dillər” kafedrasının dosenti:
f.ü.f.d. S.X.Abdurəhmanova

Bakalavr proqramı ilə qeyri-ixtisas qruplarında təhsil alan tələbələr üçün metodik vəsait. Bakı, 2023.- 83 s.

Metodik vəsait bakalavr proqramı ilə qeyri-ixtisas qruplarında həm əyani, həm də qiyabi təhsil alan I kurs tələbələri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Bu metodik vəsait tələbələr, müəllimlər hətta, humanitar yönümlü məktəb və liseylərin müəllim və şagirdləri tərəfindən geniş şəkildə istifadə edilə bilər, həmçinin, vəsaitdən sərbəst işlərin hazırlanmasında əyani vəsait kimi yararlanmaq olar.

Metodik vəsaitdə interaktiv və qrup işi metodlarını tətbiq edərək yerinə yetiriləcək bir çox sayda mətn tapşırıqları, dialoqlar və təsvir materialları yer almaqdadır.

GİRİŞ

Dil insanın bütün şüurlu həyatını əhatə edir. İnsan həmin dildə fikirləşir, düşüncələrini ümumiləşdirir, yazır, digər insanlara nə isə deyir, eyni zamanda məlumat mübadiləsi edir və ən mürəkkəb əsərlər barədə fikir bildirir. Dünyada elə bir xalq, millət yoxdur ki, onun dili olmasın. Dilin qırılmaz əlaməti onun səsli təbiətə malik olmasıdır. Hazırki dövəndə xarici dil öyrənmək xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. İngilis dili böyük ədəbiyyatın dilidir. Bu dil, Uilyam Şekspirin, Çarlz Dikkensin və digər dahilərin dilidir. Dünyada mövcud olan elmi ədəbiyyatın yarısı ingilis dilinin payına düşür. Bu dil - kompyuter texnologiyalarının dilidir. Dahi alman şairi Höte belə söyləmişdir: «Xarici dili bilməyən şəxs - öz dilini də bilmir». Buna görə də özünü və ətrafdakıları anlamaq üçün xarici dilləri öyrənmək lazımdır. Odur ki, hər bir dilin öyrənilməsində dərslilik və metodik vəsaitlərin əhəmiyyəti böyükdür.

Metodik vəsait özündə həm fonetik, həm qrammatik, həm də leksik materialları cəmləşdirərək 15 mövzunu əhatə edir. Bundan savayı metodik vəsaitdə test tapşırıqları, çalışmaları, müasir metodlarla mətn üzərində işlər öz əksini tapmışdırlar. Qrammatik material qısa şəkildə verilsə də ingilis dilinin bütün kursunu əhatə etmişdir. Vəsaitdə verilmiş mətn parçaları tələbələrdə oxumaq, tərcümə etmək, sual vermək və suallara cavab vermək vərdişlərini formalaşdırır.

Metodik vəsaitin məqsədi:

1. Tələbələrdə düzgün tələffüz bacarıqları formalaşdırmaq.
2. İngilis dilinin təməl qrammatik qaydalarına yiyələnmək.
3. Tələbələrdə sərbəst ünsiyyətə girmə vərdişləri formalaşdırmaq.
4. Tələbələrin söz ehtiyatlarını zənginləşdirmək.
5. Fikirlərini səlis şəkildə ötürmə bacarığını aşılamaq.

LESSON 1

ENGLISH PHONEMES

English alphabet

A a	B b	C c	D d	E e	F f	G g	H h	I i
a	bee	cee	dee	e	ef	gee	(h)aitch	i
[eɪ]	[bi:]	[si:]	[di:]	[i:]	[ef]	[dʒi:]	[(h)entʃ]	[aɪ]
J j	K k	L l	M m	N n	O o	P p	Q q	R r
jay	kay	el	em	en	o	pee	cue	ar
[dʒeɪ]	[keɪ]	[el]	[em]	[en]	[ou]	[pi:]	[kju:]	[ɑ:/ɑr]
S s	T t	U u	V v	W w	X x	Y y	Z z	
ess	tee	u	vee	double-u	ex	wy(e)	zed/zee	
[es]	[ti:]	[ju:]	[vi:]	[ˈdʌbəlju:]	[eks]	[waɪ]	[zed/zi:]	

Fonetika (Phonetics) yunan mənşəli “phonetikos” sözündən götürülüb “səs”, “küy” mənasını verir. Fonetika dilçiliyin bir şöbəsi olub, adətən “səs haqqında elm” kimi izah edilir. İngilis dilində 44 fonem (danışiq səsi) vardır. Fonem bir dilin daxilində bir sözü digər bir sözdən fərqləndirməyi bacaran vahiddir. Danışiq səsləri iki qrupa bölünür: sait səslər (vowels), samit səslər (consonants). Sait səslər elə səslərdir ki, onlar tələffüz edilərkən hava axını ağız boşluğunda maneəyə rast gəlmir. İngilis dilində 20 sait səs var. Onlardan səkkizi diftonq, on ikisi monoftonqdur.

Monoftonqlar

[i:], [i], [e], [a:], [o], [u], [æ], [ʌ], [ɔ:], [u:], [ɜ:], [ə]

Diftonqlar

[eɪ], [aɪ], [aʊ], [aɪ], [ɔɪ], [ɪə], [eə], [uə]

Samit səslər elə səslərdir ki, onların tələffüzü zamanı hava ağız boşluğunda maneəyə rast gəlir. İngilis dilində 24 samit səs var.

Samit səslər

[p],[b],[t],[d],[k],[g],[tʃ],[dʒ],[f],[v],[θ],[ð],[s],[ʃ],[z],[h],[m],[n],[ŋ],[l],[r],[j],[w]

Səs tellərinin iştirakına görə samit səslər kar və cingiltili olmaqla 2 yerə bölünür.

Kar samitlər

[p],[b],[t],[k],[tʃ],[dʒ],[f],[θ]

Cingiltili samitlər

[v],[d],[g],[dʒ],[v],[ð],[ʃ]

Musiqili tonun və küyün iştirakına görə samit səslər iki qrupa bölünür: Sonor samitlər və küylü samitlər

Sonor samitlər

[m],[n],[ŋ],[l],[r],[j],[w]

Küylü samitlər

[p],[b],[t],[k] və s.

Əsas oxunuş qaydaları

İngilis dilində olan sait səslər və onların birləşmələri:

Hərflər	Vurgulu hecalar		Vurgusuz hecalar
	Açıq heca	Qapalı heca	
A	[ei] take	[æ] glad	ar- [ə] similar
O	[ou] no	[o] not	or – [ə] doctor
U	[ju:] tune	[ʌ] sun	
E	[i:] be	[e] let	er – [ə] letter
I	[ai] like	[i] it	

LESSON 2 TO BE.

“To be” köməkçi feili azərbaycan dilində “olmaq” deməkdir. Şəxslərə görə aşağıdakı kimi təsniflənir:

	Təsdiq forma	Sual forma	İnkar forma
Tək	I am You are He is She is It is	Am I? Are you? Is he? Is she? Is it?	I am not You are not He is not She is not It is not
Cəm	We are You are They are	Are we? Are you? Are they?	We are not You are not They are not

Təsdiq cümlənin quruluşu: Mübtəda + **to be** + isimi xəbər, təyin, tamamlıq və ya zərflik.

Hi, **I am** Lucy. **I am** 8 years old and **I am** a good runner. These **are** my friends. **They are** my best friends and we like to spend our free time together. Usually we like to

organize running races in our yard. This **is** Tom and **he is** a good runner too. And this **is** Ann. **She is** a good painter, **painting is** her favourite hobby. **It is** summer. The **weather is** good. Today I am planning to go to the stadium together with my friends. I **am** very happy that I have so many friends.

Sual cümlənin quruluşu: **to be** + mübtəda + isimi xəbər, təyin, tamamlıq və ya zərflək.

- “Hi, what **is** your name?
- **I am** Susan.
- How old **are you**?
- **I am** 19. **Is** your coffee tasty?
- Yes, **it is**.
- **Are you** on vocation?
- Yes, **I am**. **Are you** a student?
- No, I **am** not. I **am** a teacher.”

İnkar cümlənin quruluşu: Mübtəda + **to be** + **not** hissəciyi + isimi xəbər, təyin, tamamlıq və ya zərflək.

My coffee **is not** sweet. The cake **is not** small. **It is** big enough. We can both eat it. I **am not** happy,

because my coffee **is not** hot and delicious. The table **is not** small, it is big. We **are not** from England. We are from India.

EXERCİSES

Boş qalan yerləri “to be”nin formaları ilə doldurun:

1. “This tree ---- very tall.
2. It ---- hot today.
3. Our hotel ---- near the beach.
4. My parents ---- at work. My mother ---- a teacher, my father ---- an engineer.
5. ---- your mother a scientist? – Yes, she ----.
6. ---- they at home? – No, they ---- at home. They ---- in the forest.
7. Where ---- my book? – It ---- on the table.
8. ---- your friends teenagers? – Yes, they ----.
9. What ---- your phone number? – My phone number ---- 9863646.
10. I ---- on holiday, but my brother ---- at home.”

Verilmiş cümlələri tərcümə edin:

1. Mənim atam həkimdir.
2. O tələbədir, mən isə şagirdəm.
3. Onlar işdədirlər? – Xeyr, onlar evdədirlər.
4. Mənim nənəm cavandır, babam isə yaşlıdır.
5. Onlar müəllimdirilər? – Bəli, onlar müəllimdirilər.

MEALS IN ENGLAND

The English usually have 4 meals a day: breakfast, lunch, tea (at 5 o'clock) and dinner. Breakfast can be “English breakfast” (cornflakes with milk and sugar, or bacon and eggs, toast and marmalade, tea or coffee). However, some people have just a cup of tea or coffee with a toast or something similar.

Everything stops at noon for lunch. The majority of small businesses and offices are closed for an hour, and there are a lot of people walking to cafes, coffee shops, and restaurants on the city's sidewalks. Typically, factory workers eat at their canteens. By five o'clock, afternoon tea is served, but it hardly qualifies a meal. It is a cake or biscuit with a cup of tea. Weekends are a wonderful time for afternoon tea. It's common practice to have guests and friends around for tea and conversation.

The most significant meal of the day is dinner. It is typical consumed at 7 o'clock. Soup might be the first course. The main dish will frequently include a lot of vegetables along with fish and meat, possibly the classic roast beef. The next course will be sweet and frequently prepared like fruit pie. Finally, cheese, which is frequently served with biscuits.

A roast turkey is traditionally cooked for dinner on Christmas Day. Usually, it is followed by Christmas pudding. Long before Christmas housewives begin to plan what cake to make for Christmas. Usually they make fantastic Christmas cakes.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

Toast – qızarmış çörək

Canteen – yeməxana

Roast beef – qızarmış ət

Special occasion – xüsusi mərasim

The first course – başlanğıc yemək, iştahaçıcı

Fruit pie - meyvə piroqu
Roast turkey – qızarmış induşka
Fantastic – möhtəşəm

Mətni oxuduqdan sonra suallara cavab verin:

1. How many meals a day do the English have?
2. What is the traditional English breakfast?
3. When do the English usually have lunch?
4. What kind of meal is five o'clock tea in England?
5. What do the English usually prefer to have for dinner?
6. What is traditional dish for Christmas table?

LESSON 3
PRONOUNS

Personal pronouns- şəxs əvəzliləri

I –mən, **me** – mənə

You-sən, **you** – sənə

He (she,it)- o, **him(her, it)** - ona

We –biz, **us** –bizə

You – siz, **you** –sizə

They-onlar, **them** –onlara

Possessive pronouns- yiyəlik əvəzliləri

My- mənim, **mine** –mənimki

Your- sənin, **yours** –səninki

His (her,its)- onun, **his (hers,its)** -onunkü

Our- bizim, **ours-** bizimki

Your- sizin, **yours-** sizinki

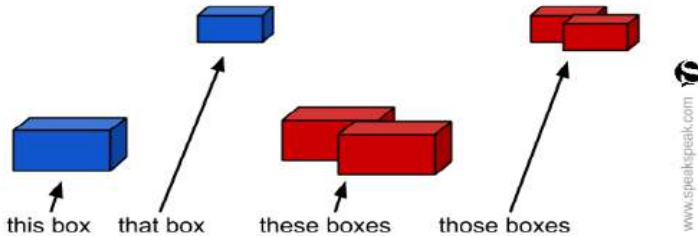
Their- onların, **theirs** – onlarınki

Demonstrative pronouns- işarə əvəzlilikləri

Tək	Cəm
This- bu	These –bunlar
That -o	Those –onlar

This/these yaxınlıqdakı əşyanı göstərmək üçün, **that/those** isə uzaqdakı əşyanı göstərmək üçün istifadə olunur.

Demonstratives: this, that, these, those

Indefinite pronouns- Qeyri-müəyyən əvəzliliklər:

+	Somebody Someone (kim isə)	Something (nə isə)	Somewhere (hara isə)
-	Anybody Anyone (kim isə)	Anything (nə isə)	Anywhere (hara isə)
-	Nobody No one (heç kim)	Nothing (heç nə)	Nowhere (Heç bir yer)

Reflexive pronouns- qayıdış əvəzliləri

I – myself – (mən özüm)

You- yourself – (sən özün)

He- himdelf – (o özü) k.c.

She – herself – (o özü) q.c

We- ourselves – (biz özümüz)

You –yourselves- (siz özünüz)

They- themselves- (onlar özləri)

EXERCISES:

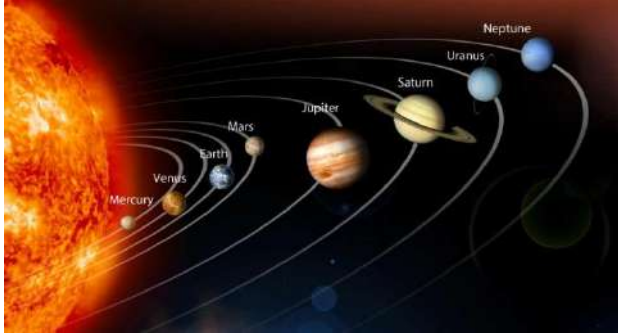
Uyğun gələn əvəzliləri əlavə etməklə cümlələri tamamlayın:

1. My brother is a college student. will graduate this year.
2. After you meet at the airport, please take them to the hotel.
3. My friends and I are going to a movie. Would you like to join
4. I like because they are always telling funny stories.
5. Will people attend the ceremony?
6. Do you know rules?
7. I like to do my work I don't trust anyone.
8. is knocking the door. Go and open it!

Mətni oxuyun və əvəzliləri seçib yazın:

PLANETARIUM

We went to the city's brand-new planetarium. A man led us to where to leave our coats and backpacks when we arrived. The tour was narrated to us by a designated guide. I gained a lot of fresh knowledge. For instance, I had no idea that our solar system was that vast. Several moons were found orbiting some of the planets. The tour ended with a guide inviting me back to the planetarium.

I'll most surely return someday and tell all my closest friends about that location. I invited my friends to choose their preferred planets. Due of its numerous rings, Saturn is my favourite. Reports on the planets are required by the teacher. We made the decision to collaborate on the report. We were curious about the planets.

List the pronouns you found.

(Mətnə qarşınıza çıxan əvəzlilikləri sıra ilə yazın.)

LESSON 4.

PRESENT SIMPLE

(indiki qeyri-müəyyən zaman)

İşlənməsi:

1. Vərdiş, adət halını almış hərəkətləri bildirərkən.
I usually wake up at 7 in the mornings.
Mən adətən səhər saat 7-də oyanıram.
2. Cədvəl üzrə olan hərəkətləri bildirərkən.
The train leaves at 3 o'clock.
Qatar saat 3-də yola düşür.
3. Fakt olan hadisələri bildirərkən.
Water boils at 100 degree.
Su 100 dərəcədə qaynayır.
4. Yaxın gələcəkdə baş verəcək hərəkətləri bildirərkən.

*The bell rings in 2 minutes.
2 dəqiqəyə zəng vurulur.*

Düzəlməsi:

Mübtəda + xəbər (“to” hissəciksiz məsdər)

I go to University every day . - Mən hər gün Universitetə gedirəm.

Qeyd: III şəxsin təkində feilin sonuna “s” şəkilçisi artırılır.

She goes to University every day. – O, hər gün Universitetə gedir.

Sual formanın düzəldilməsi:

Sual formanı düzəldərkən “do” (digər şəxslərlə) və “does” (III şəxslə) istifadə olunur. Bu halda III şəxsin sonundakı “s” şəkilçisi düşür.

Do you go to University every day?

Does she go to University every day?

İnkar formanın düzəldilməsi:

Do və **Does** – dan sonra **not** hissəciyi əlavə edilir.

I do not (don't) go to University every day.

She does not (doesn't) go to University every day.

Zaman zərfləri:

Every day – hər gün (week, summer, year, weekend, etc.)

usually – adətən

Always – həmişə

seldom – hərdən

rarely - nadirən

often – tez-tez

sometimes – bəzən

Work on text: Mətni oxuyub tərcümə edin. Yadda saxlamağa çalışın.

MY DAILY ROUTINE

My daily activities are quite predictable. They are not much different from those of any other student in our town. When I wake up at 7 o'clock in the morning, my workday officially begins. I

shower, clean my teeth, comb my hair after performing my physical jerks. I eat breakfast after that. I typically eat toasted bread, fried eggs, corn flakes, tea or coffee, and maybe jam for breakfast. I leave for school at ten. I attend classes five days a week. My bus ride to school takes twenty minutes. I typically have 6-7 lessons a day at school.

The lessons are over at 2 o'clock. I return home at 3 o'clock. I have lunch and take a short rest. I go for a walk with my friends. In spring we play football, in winter we play hockey or ski. At 4:30 I begin to do my homework. It takes me 3 hours to do it. On Monday, Wednesday and Friday I attend preparatory courses at the University. At 10 o'clock I take a shower, brush my teeth and go to bed. I fall asleep and have nice dreams.

Vocabulary:

Brush- [brʌʃ] – fırçalamaq

Comb- [kɒmb] - daramaq

Attend- [ətend]- getmək

Leave- [li:v] – tərk etmək

Differ- [difə]- fərqlənmək

Return- [ritə:n] – qayıtmaq

Get up [get ʌp] - oyanmaq

Sualları dostunuzla müzakirə edin:

1. At what time do my lessons begin?
2. What do I usually do in the mornings?
3. What do I eat for breakfast?
4. At what o'clock do I leave my home?
5. How do I spend my time with my friends?
6. What do I do before sleep time?

Writing: Gündəlik rutininizi təsvir edəcək 10-15 cümlə ilə ingilis dilində inşa yazın.

MUSEUMS AND ART GALLERIES IN BRITAIN

Collection of items of artistic, archaeological, scientific, historical, and general interest can be found in London's national museums and art galleries. These include the National Gallery, The Science Museum, the British Museum, and many others. The majority of towns and cities have art and natural history museums. Traditional museums and art galleries can be found in Belfast, Cardiff, and Edinburgh in Scotland (Northern Ireland). Also, there are a lot of galleries there.

The most significant collections in Britain are exhibited at the British Museum. The room housing the exhibition of the Elgin Marbles is among the most fascinating. The marbles are a component of the Greek Parthenon. Greek statues of men and horses are artfully grouped in this area, and a model of the Parthenon in its original splendor is housed in smaller room next to it.

Discussion:

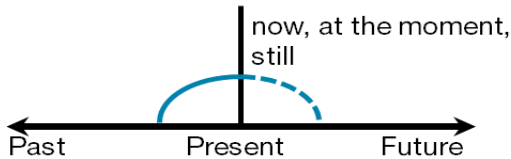
1. Speak about museums and art galleries mentioned. Make use both of the text information and another references.
2. Name similar museums and art galleries in your country.

3. Read the text and speak about British museums using both text and additional information.

LESSON 5

PRESENT CONTINUOUS

Present Continuous Tense

(am/is/are) + V-ing

İndiki davamedici (Present Continuous) zaman formasının bir neçə işlənməsi vardır:

İşlənməsi:

1. Hal-hazırda, danışılan zaman davam edən, davamlı olan hərəkəti bildirir.

*I **am reading** a book now. – Mən indi kitab oxuyuram.*

2. Müəyyən zaman dövrü müddətində davamlı olan hərəkəti bildirir.

*The population of the World **is increasing** recently.- Dünya əhalisi hal-hazırda artmaqdadır.*

3. Yaxın gələcəkdə planlaşdırılmış hərəkəti bildirir.

*We **are playing** tennis with my friends this weekend.*

Bu həftəsonu dostlarımla tennis oynayıram.

Düzəlməsi:

PRESENT CONTINUOUS

S + am/is/are + V-ing +....
He is playing.

S + am/is/are (not) + V-ing +....
He isn't playing.

Am/is/are + S + V-ing +...?
Is he playing?

Təsdiq cümlədə düzəlməsi:

Mübtəda + to be (indiki zamanda) +xəbər + **ing**
(**am,is,are**) +**V + ing**

Tom is playing football now.

I am watching TV at the moment.

We are sitting on the sofa now.

Sual formanın düzəlməsi:

Sual formada **to be** köməkçi feili mübtədadan əvvələ keçir.

Is Tom playing football now?

İnkar formanın düzəlməsi:

İnkar formada **to be** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi əlavə olunur.

Tom is not (isn't) playing football now.

Zaman zərfləri:

Now – indi

at the moment – bu dəqiqə

at the present moment - hal-hazırda

recently – bu aralar

these days – bu günlərdə

Qeyd: İngilis dilində bəzi feillər var ki, onlar davamedici zamanda işləmə bilmir. Məsələn, *love (sevmək), like (xoşlamaq), hate (nifrət etmək), understand (başə düşmək), see (görmək), want*

(*istəmək*), *need* (*ehtiyac duymaq*), *hear* (*eşitmək*), *feel* (*hiss etmək*), *know* (*bilmək*), *believe* (*inanmaq*), *remember* (*yadda saxlamaq*).

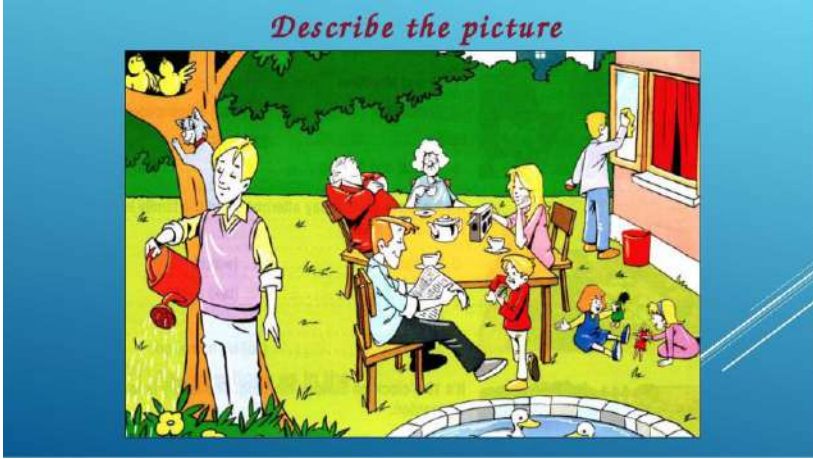
Bu kimi hissi qavrayış bildirən sözlərdə indiki davamedici zaman əvəzinə indiki qeyri-müəyyən zaman işlənir.

EXERCISES

Mötərizədə verilmiş feilləri indiki davamedici zamanda işlədin.

1. Be quiet! You (to make) a lot of noise.
2. Sandra (to study) Biology this semester.
3. Dave (to take) his final exam next Friday.
4. The economic situation (to get) worse.
5. Dad (to build) our house himself.
6. These days food (to become) more and more expensive.
7. We (to move) into a new flat next month.
8. Max (to work) hard these days.
9. Someone (knock) the door. Go and open it!
10. My dad (read) a newspaper at the moment.
11. I (play) football with my friends next Sunday.
12. I (understand) you very well.
13. The children in the yard (play) chess at the moment.

Work with picture: Şekli təsvir edərək aşağıdakı suallara cavab verin.

1. What can you see in the picture?
2. What are the people in the picture doing?
3. What are the children doing on the ground?
4. What is grandpa doing?
5. What is the man doing near the tree?
6. What is cat doing?

Verilmiş cümlələri sual və inkar formada yazın:

1. Helen is playing the piano.
2. My mom is drinking tea.
3. My little sister is sleeping at the moment.
4. My grandma is cooking dinner now.
5. I am studing French now.
6. My brother is playing computer game at the moment.
7. Someone is singing a song in the next room.

Present simple və ya Present continuous işlətməklə cümlələri tamamlayın.

1. David never _____ (to clean) up after his meal.
2. I _____ (to prepare) dinner at the moment.
3. We _____ (to have) a briefing every Monday.
4. _____ (he/ to play) basketball now?
5. Look! Our cat _____ (to sleep).
6. _____ (you/ to come) to the party?
7. Everyone _____ (to work) on the project now.
8. I _____ (to talk) with my friend now.
9. What time _____ (the bank/ to open)?
10. I'm really sorry, dear, but you _____ (not/ to meet) our criteria.

MODERN TECHNOLOGY

Future life will be different from the present. Technology has advanced significantly. Our lives are being changed by computers. But, technology is degrading the environment. So, the environment will be far dirtier than it is now in the coming decades. There will be more natural disasters. Several floods, hurricanes, and other natural disasters will occur.

Computers with internet are becoming more and more important in information system and the world is becoming more dependent on

it. On the internet you can find any information you wish, you can send e-mail to your friend or make on-line purchase through the world.

The field of medicine is likewise advancing significantly faster than in the previous 50 years. New drugs will be created by scientists. In the future, diseases like AIDS, cancer, and others will be cured.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

To pollute- çirkləndirmək

Decade – on illik

Purchase – alış

Scientist - alim

Curable – müalicə oluna bilən

Environment- ətraf mühit

Accident – hadisə

LESSON 6
TO BE GOING TO

“**To be going to**” birləşməsi gələcək üçün planlaşdırılmış hərəkəti bildirir.

Məs: ***I am going to buy a bike this summer.** - Bu yay velosiped almaq niyyətindəyəm.*

*It seems like **it is going to rain.** - Deyəsən yağış yağacaq.*

To be going to ifadəsinin indiki zamanda təsnifi:

Təsdiq forma	Sual forma	Inkar forma
I am going to work.	Am I going to work?	I am not going to work.
You are going to work.	Are you going to work?	You are not going to work.
He is going to work.	Is he going to work?	He is not going to work.
She is going to work.	Is she going to work?	She is not going to work.
It is going to work.	Is it going to work?	It is not going to work.

We are going to work.	Are we going to work?	We are not going to work.
You are going to work.	Are you going to work?	You are not going to work.
They are going to work.	Are they going to work?	They are not going to work.

Work with text: Verilmiş mətn parçasını oxuyub tərcümə edin. Yadda saxlamağa çalışın:

WEDDING PARTY

Jack and Caroline fell in love five years ago. Last month they got married. Let me show a picture of their wedding.

As you can see, Jack and Caroline are about to enter a white Lambo that has been florally decorated. They will invite their friends and family to the celebration. They **are going to eat** supper, drink champagne and make speeches. The cake will be sliced by the bride and the groom. The girls **are going to catch** Caroline's bouquet when she throws it.

Later on, Jack and Caroline **are going to leave** the city. Bride and groom **are going to travel** to Mexico for honeymoon. They **are not going to tell** anyone the address of their hotel.

Vocabulary:

To fall in love [fʌ:l]- aşıq olmaq

Bride [braid]- gəlin

Groom [gru:m] – bəy

Decorate [decəreit] – bəzəmək
To get married [get mərid] – evlənmək
Honeymoon [h^nimu:n]- bal ayı

Sualları dostunuzla müzakirə edin:

1. When did Jack and Caroline fall in love?
2. What car are they going to get into in a few minutes?
3. What are they going to cut?
4. Where are they going to travel?
5. What are they wearing in the picture?

EXERCISES:

Verilmiş cümlələri sual və inkar formada yazın:

1. They are going to have a wedding.
2. We are going to invite you to our wedding.
3. They are going to play chess.
4. She is going to bake a cake.
5. They are going to stay at an expensive hotel.
6. I am going to take a holiday.

David ingilis dili müəllimidir. Verilmilmiş cədvələ baxaraq Davidin həftəlik planını qurun:

MONDAY: meet his students	David is going to meet his students.
TUESDAY: correct tests	
WEDNESDAY: write an essay	
THURSDAY: go to the cinema	
FRIDAY: visit his friends	
SATURDAY: have a party	
SUNDAY: watch TV	

Writing: Yaxın gələcəkdə planlaşdırdığınız işləri təsvir edəcək 10 cümlə yazın:

AQUATIC EXERCISE

Are you looking for a new way to exercise? Do you want to keep cool while you burn calories? If you answer yes, maybe it's time to get out of the gym and go into the pool. More and more people of all ages are trying aquatic exercises. Aquatic exercise is like exercise on land, but you do it in a swimming pool. For example, you can run, walk and do aerobics or yoga. There are many advantages of aquatic exercise. Your body is lighter in the water. You weigh 90 percent less in the pool than at the gym. That's why exercising in the pool makes people feel easier. But you burn the same number of calories as at the gym. That's because it takes more energy to move in the water.

Aquatic exercise is also safe and easy to learn. For most kinds of aquatic exercises, you don't even need to know how to swim. You

don't need much training. You can do it at any age. Some people who can not walk on land can walk and even run in the water.

All exercise is good for you, but aquatic exercise has one important advantage. Most people feel more relaxed when they are in the water.

To look for - axtarmaq

Aquatic exercise- su idmanı

Advantage - üstünlük

Percent - faiz

Weigh – çəki

Pool – hovuz

Test tapşırıqları

Uyğun variantı seçin

1. According to the passage, aquatic exercise is
 - a) Done in the water
 - b) Difficult to learn
 - c) Not safe for older people
 - d) Is not suitable for children
 - e) Done on land

2. Your body stays cool when you
 - a) Run on land
 - b) Exercise in the gym
 - c) Do an aquatic exercise
 - d) Walk in the street
 - e) Do yoga

3. When you do aquatic exercise, you don't need
 - a) To know how to swim
 - b) A swimming pool
 - c) To walk
 - d) To run

- e) To have energy
 4. In order to learn an aquatic exercise, you need
 a) Training
 b) Water
 c) A teacher
 d) A driver
 e) A pool

LESSON 7 PRESENT PERFECT

İşlənməsi: Present Perfect (indiki bitmiş zaman) yaxın keçmişdə olub bitmiş və nəticəsi göz qabağında olan hərəkəti bildirir. Yenicə bitmiş hərəkəti ifadə edir. Hərəkət keçmişdə baş versə də indiki zamanla əlaqəsi var. Əsasən aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

Just (indicə), already (artıq), ever (nə vaxtsa), never (heç vaxt), yet (hələ), today (bu gün), this month (bu ay), this week (bu həftə), since (bəri), for (müddətində).

Məsələn: *I have just finished my work.*

Mən elə indicə işimi bitirdim.

Qeyd: qeyd etmək lazımdır ki, digər zaman zərfləri cümlə ortasında gəldiyi halda, **yet** cümlənin sonunda (yalnız sual və inkar cümlələrdə) işlənir.

*I haven't finished my work **yet**.*

Mən hələ işlərimi bitirməmişəm.

Düzəlməsi: İndiki bitmiş zaman formasının düzəlməsi aşağıdakı kimidir:

To have köməkçi feili indiki zamanda (have, has) + **Participle II** (feilin III forması)

Şəxs	Təsdiq forma	Sual forma	Inkar forma
I şəxs tək	I have done	Have I done?	I have not (haven't) done

II şəxs tək	You have done	Have you done?	You have not (haven't) done
III şəxs tək	He (she) has done	Has he (she) done?	He (she) has not (hasn't) done
I şəxs cəm	We have done	Have we done?	We have not (haven't) done
II şəxs cəm	You have done	Have you done?	You have not (haven't) done
III şəxs cəm	They have done	Have they done?	They have not (haven't) done

Examples:

I have seen him today. (təsdiq cümlə) – Mən onu bu gün görmüşəm.

I have not (haven't) seen him today. (inkar cümlə) – Mən onu bu gün görməmişəm.

Have you seen him today? (ümumi sual cümlə) – Sən onu bu gün görmüsən?

Whom has he seen today? (xüsusi sual cümlə) – O bu gün kimi görüb?

Work with text: Verilmiş mətn parçasını oxuyub tərcümə edin. Yadda saxlamağa çalışın:

CHINA- A PERFECT PLACE TO LIVE

Margaret Bidge is a writer. She lives in London, but at the moment she is living in China. She came to China with her husband 2 years ago. They liked the country so much that they decided to stay here. China is a perfect place to live.

Margaret **has written** 2 books about China since they arrived to China. Her husband **has** already **started** his own business - a small restaurant on the beach.

They **have visited** different places like Vietnam, Bali, Malaysia and so on. They **have tried** local dishes and **have learned** a lot about Asian culture. They **have seen** a lot of exotic fish. They **have sent** photos to their relatives and friends.

Vocabulary:

To try [traɪ] – **dadına baxmaq**

Exotic fish [ɪgzotɪk fɪʃ] – **ekzotik balıqlar**

Culture [kʌltʃə] – **mədəniyyət**

Decide [dɪsaɪd] – **qərara gəlmək**

Sualları dostunuzla müzakirə edin:

1. Where does Margaret come from?
2. Where is she living now?
3. Why did Margaret and her husband stay in China?
4. How many books did she write about China?
5. What business has her husband started?
6. What other interesting places have they visited?

EXERCISES:

Verilmiş cümlələri sual və inkar formada düzəldin.

1. Jack has lost his key.
2. Mary has gone to Canada.
3. They have done their shopping.
4. Jane has just talked to her friend.
5. We have travelled by boat today.

6. Liz has studied very hard this semester.

7. Bob has had a cold for 2 days.

Ceyk öz həyatı haqqında danışır. Mötərizələri açaraq Present Perfect istifadə edin.

I (see) a lot of interesting places in my life. I (do) a lot of interesting things. I (travel) in North and South America. I (visit) all the big American cities. I (drive) across Mexico. I (stay) in expensive hotels and (swim) in the Pacific Ocean. I (eat) in the best restaurants in Paris, and I (sing) Italian songs in Rome. I (not make) much money in my life, but I (meet) a lot of people.

Present Perfect istifadə etməklə dostunuza məktub yazın:

Example: My dad /find/ a new job. – *My dad has found a new job.*

Dear Adil,

Lots of things have happened since I last wrote you.

1. Malik / go/ England.
2. Ali and Sevil /decide/ to get married.
3. Solmaz / have/ a baby.
4. Javid / pass/ his driving test.
5. Eldar / start/ his own business.
6. I /take/ a boat trip.
7. My mom /write/ a new book.

HOPI TRIBE OF ARIZONA

In the United States, Arizona's northeastern region is home to the Hopi people. The United States as a highly developed country. Every American lives with highways, computers and countless other contemporary conveniences.

There are approximately 10,000 Hopi, and they reside in 12 desert communities. In the summer, it gets very hot, but in the winter, it gets very cold. The wind is fierce. Farming is challenging. The major food of the Hopi is corn. They rear cattle, goats, and sheep. They also consume soft drinks, ice-cream, and hamburgers.

Although many of them have telephones, radios and television, they still reside in traditional stone homes. A significant component of their religion is "Kashinas". Kashinas are the spirits of rocks, plants, animals and deceased people. They also produce wooden kashinas. All wooden Kashinas are different.

The Hopi people of today desire a pleasant, contemporary lifestyle without sacrificing their customs and traditions.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

Highway- magistral yol

Freeze- donmaq

Religion - din

Spirit – ruh

Cattle – mal-qara

Mətni oxuduqdan sonra aşağıdakı suallara cavab verin:

- 1) Where do the Hopi live?
- 2) What things are a part of every American's life?
- 3) What is their main food?
- 4) What are kashinas?
- 5) What is the weather like in the Hopi village?

LESSON 8
PAST SIMPLE

İşlənməsi:

Past Simple – keçmiş qeyri müəyyən zaman forması keçmişdə olmuş və keçmişdə qalmış, indiki zamanla əlaqəsi olmayan hərəkəti bildirir. Adətən keçmiş zamana aid və **when** sual əvəzliyi ilə başlanan sual cümlələrinin cavabında işlənən zaman formasıdır. Keçmişdə ard-arda baş verən hərəkətləri də bildirir.

*Tom **married** 2 years ago. - Tom 2 il əvvəl evləndi.*

Zaman zərfləri:

Past Simple zamanı aşağıdakı zaman zərfləri ilə işlənir:

Ago- əvvəl

Before – öncə

last (day, week, month, year) – keçən (gün, həftə, ay, il) yesterday – dünən

the day before – bir gün öncə

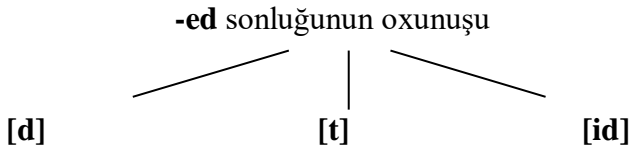
in 1990 – 1990-cı ildə

*I **went** to my friend's party **yesterday**. - Dünən dostumun partisinə getdim.*

Düzəlməsi:

İngilis dilində feillər qaydalı və qaydasız olmaqla 2 qrupa bölünür. Qaydalı feillərin keçmiş zaman forması aşağıdakı kimi düzəlidir.

Feilin sonuna **-ed** artırmaqla

[d] – feil sait və ya cingiltili samit səsə bitərsə

Play- played

Open- opened

[t] – feil kar samitlə bitərsə

Work-worked

Wash-washed

[id] - feil [t] və ya [d] səsi ilə bitərsə

Decide-decided

Translate-translated

Sual formanın düzəldilməsi üçün **did** köməkçi feilindən istifadə olunur. İnkar formada **did** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi əlavə edilir. Yalnız sual və inkar formalarda **did** köməkçi feil istifadə olunduqda cümlədəki əsas feil birinci formasına qayıdır.(məsdər formasına)

*I **played** chess with my friends yesterday.*

***Did** I play chess with my friends yesterday?*

*I **didn't** play chess with my friend yesterday.*

Qaydasız feillərin keçmiş zaman forması (Past Simple) feillərin kökündən dəyişməsi ilə düzəlir. (bax: səh 78.)

Qaydasız feillərin sual forması da **did** köməkçi feil vasitəsilə düzəlir. Bu halda qaydasız feil ilkin formasına qayıdır. Məsələn:

I **went** to the cinema yesterday.

Did I **go** to the cinema yesterday?

Yes, I **did**. No, I **didn't**.

TO BE - feilinin keçmiş zamanda şəxslərə görə təsniflənməsi

Şəxs	Təsdiq forma	Sual forma	İnkar forma
I şəxs tək	I was	Was I?	I was not (wasn't)
II şəxs tək	You were	Were you?	You were not (weren't)
III şəxs tək	He (she,it) was	Was he (she,it)?	He (she,it) was not (wasn't)
I şəxs cəm	We were	Were we?	We were not (weren't)
II şəxs cəm	You were	Were you?	You were not (weren't)
III şəxs cəm	They were	Were they?	They were not (weren't)

Example:

I was tired yesterday. Were you tired yesterday? She was not (wasn't) tired yesterday. She was happy yesterday. They were all happy yesterday.

Work with text: Verilmiş mətn parçasını oxuyub tərcümə edin. Qara hərflə verilmiş feillərə diqqət etməyə çalışın:

DINNER PARTY

Mr. and Mrs. Smith **decided** to give a dinner party. Mr. Smith **phoned** his new boss and **invited** him and his wife to dinner on Friday night.

On Friday afternoon, Mr. and Mrs. Smith **cooked** a delicious dinner. They **prepared** fresh salmon. They **put** a bottle of white wine on the table. Then Mr. Smith **wore** his best suit. Mrs. Smith **wore** her new black dress that she **bought** from Paris. Everything

was perfect. The guests **arrived** at eight o'clock. They all **went** into the dining room and **had** a good dinner. They **talked** about their business, about their vocation and their meetings. Then they **watched** an interesting movie about business world. The night **was** fantastic!

Vocabulary:

To phone [fəʊn] – zəng etmək

To invite [ɪnvaɪt] – dəvət etmək

To prepare [prɪpeə] - hazırlamaq

Wine [waɪn] – şərab

To put [pʊt] - qoymaq

Perfect [pɜːfɪkt] - əla

Arrive [əraɪv] - çatmaq

Sualları dostunuzla müzakirə edin:

1. What did Mr. and Mrs. Smith decide?
2. Whom did Mr. Smith call?
3. What did they prepare?
4. What did they put on the table?
5. What room did they go after the guests arrived?
6. How was the night?
7. What did they watch after the meal?

EXERCISES:

Aşağıda verilmiş cümlələri sual və inkar formada yazın:

1. His wife watered the flowers yesterday morning.
2. Their children cleaned the yard last day.
3. They watched TV last evening.
4. She baked a delicious cake last month.
5. After dinner they washed the dishes.
6. The children liked an apple pie.
7. They danced a lot at the party.

Sual cümlələri düzəldərək dostunuzdan yay tətlini necə keçirdiyini soruşun:

Example: where /go? – Where did you go?

1. How/ spend your holiday?
2. Like/ the weather?
3. What/ do in the evenings?
4. Swim/ every day?
5. Take/ any photos?
6. Go / to the disco?
7. Enjoy / your holiday?

Şəkilə baxaraq verilmiş cümlələri ingilis dilinə tərcümə edin və əlavə cümlələr qurmağa çalışın.

1. Keçən yay biz bağ evimizdə dincəlməyə qərar verdik.

2. Biz dostlarımıza zəng etdik və onları bağ evimizə dəvət etdik.
3. Biz dostlarla birgə çox gözəl vaxt keçirdik.
4. Biz çox dadlı yemək hazırladıq.
5. Nahardan sonra biz dondurma yedik və qəhvə içdik.
6. Dostum çox dadlı salat hazırlamışdı.
7. Axşamüstü biz volleybol və futbol oynadıq.
8. Biz dostlarla çox gözəl zaman keçirdik.

Boş qalan yerlərə *to be* feilinin uyğun keçmiş zaman formasını (was, were) yazın:

It a beautiful day. The sun hot and the sky blue. Ann and Bob on the beach. They with their friends. The sea a bit cold but the children very happy. Bob and Ann on the sand and their friend asleep with a book on his face. Suddenly, there grey clouds over the sky and the sun hot any more. The children very upset.

ALONE ACROSS THE PACIFIC OCEAN

Subaru Takahashi travelled across the Pacific Ocean by himself in 1996. Lots of other individuals accomplished it previously, but Subaru was a special.

He was the youngest person sail alone across the Pacific at the age of 14. On July 22, 1996, Subaru departed from Tokyo. He had a 30-foot-long boat. He had enough food and water in the boat to last him for two months. Also, he possessed a radio and other sailing gear. The trip started out excellently. Subaru frequently spoke on the radio with his parents. His boat was in perfect working order. Then, on August 11, his boat's engine quit working. He continued to be without power. The belief that Subaru was lost spread by the end of August. On September 3, his parents were expecting him to arrive in San-Francisco, but he didn't. His journey was finally done after 55 days spent in his boat.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

Supply – təchizat

Equipment – ləvazimat

Expect – gözləmək, təxmin etmək

To be over - sonlanmaq

Trip – səyahət

Sualları dostunuzla müzakirə edin:

- 1) Where did Subaru Takahashi sail from?
- 2) Who did he sail with?
- 3) How did he communicate with his parents?
- 4) How long did it take him to sail across the Pacific?
- 5) Why did he arrive in San-Francisco late?

LESSON 9

PAST CONTINUOUS

İşlənməsi:

Past Continuous (Keçmiş davamedici zaman) keçmişdə dəqiq zamanda baş verən hərəkəti ifadə edir. **At this time yesterday, at 2 (3,4,5.....) o'clock yesterday, all night (long), all day** kimi zaman

zaman zərfləri ilə işlənir. **When** və **while** bağlayıcılı mürəkkəb cümlələrin baş cümlələrində bu zaman forması işlənə bilər.

I was preparing dinner at this time yesterday.

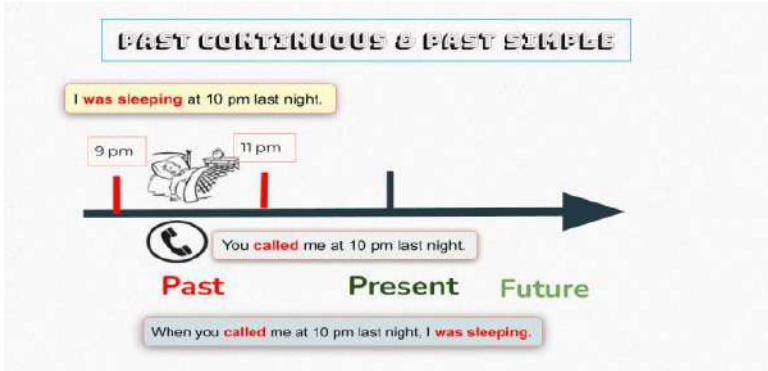
Dünən bu vaxt nahar hazırlayırdım.

It was raining all day yesterday.

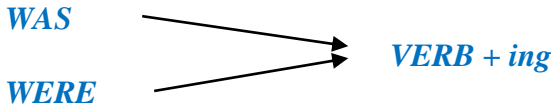
Dünən bütün gün yağış yağırdı.

He was reading a book when I came in.

Mən içəri girəndə o, kitab oxuyurdu.

Düzəlməsi: *to be* köməkçi feilin keçmiş zaman forması + feil + *ing*

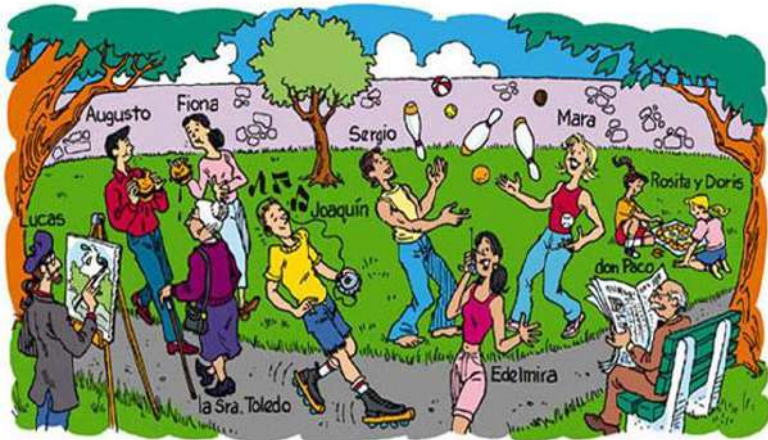

Şəxs	Təsdiq forma	Sual forma	Inkar forma
<i>I şəxs tək</i>	<i>I was doing</i>	<i>Was I doing?</i>	<i>I was not (wasn't) doing</i>
<i>II şəxs tək</i>	<i>You were doing</i>	<i>Were you doing?</i>	<i>You were not (weren't) doing</i>
<i>III şəxs tək</i>	<i>He (she, it) was doing</i>	<i>Was he (she) doing?</i>	<i>He(she, it) was not (wasn't) doing</i>
<i>I şəxs cəm</i>	<i>We were doing</i>	<i>Were we doing?</i>	<i>We were not (weren't)</i>

			ing
II şəxs cəm	<i>You were doing</i>	<i>Were you doing?</i>	<i>You were not (weren't) doing</i>
III şəxs cəm	<i>They were doing</i>	<i>Were they doing?</i>	<i>They were not (weren't) doing</i>

EXERCISES:

Work with picture: Aşağıda verilmiş şəkildə baxaraq dünən bu saatda şəkildəki insanların nə etdiklərini təsvir edəcək cümlələr qurun:

Example:

Don Paco was reading a newspaper on the bench at this time yesterday.

Lucas was painting a picture at this time yesterday.

Aşağıda verilmiş mətni oxuyun və sualları cavablayın:

WHAT WAS HAPPENING?

Yesterday, it **was raining** and thundering all day. Ann **was playing** inside the house. She wanted to be outside. She **wasn't playing** outside, because it **was raining**. She **was feeling** tired off being trapped inside the house.

Ann **was trying** to keep busy inside the house. She **was reading** her book untill the electricity went out. Then, she decided to practice her sewing. She **was practicing** her sewing untill lunchtime. After lunch, she sat by the window and watched the rain.

While Ann **was watching** the rain, the phone rang. Her mother **was calling** to say she **was coming** home. She **was bringing** a new game. Ann and her mother ate ice-cream and played the game.

While they **were playing**, the rain stopped! But Ann didn't even notice. She **was having** such a good time with her mum.

1. Where was Ann playing yesterday? Why wasn't she playing outside?
2. What was Ann doing before the electricity went out? What was she doing untill lunchtime?
3. At the end of the story, the rain stopped. What was Ann doing?

Verilmiş cümlələri sual və inkar formada yazın:

1. Ann was playing inside the house.

2. Her mother was calling.

3. She was bringing a new game.

4. She was having a good time.

5. Ann was feeling tired.

Mötərizələri açaraq *past continuous* zaman formasını işlədin:

1. Last week I (visit) my brother in France.
2. At 5 o'clock she (cook) dinner.
3. Sally (study) while Jan (play).
4. She (sing) while they (eat) dinner.
5. I (work) at 5 o'clock yesterday.
6. They (swim) until it started to rain.
7. The dog (bark) all night long.
8. My sisters (laugh) at my story.
9. The cat (sleep) on my bed all day last night.

LONDON - THE CAPITAL CITY

The largest city in Britain and one of the biggest cities in the world – London is the capital of England and the United Kingdom. It is located on the Thames River.

Romans, Saxons, Danes and Normans all made their homes there at various points in history. As the years went by, London's prominence and riches grew as well. Because of its reliance on maritime trade, London is on the world's largest ports.

London has become one of the most significant commercial and cultural hubs in the world due to historical and physical factors. The first mayor of London was chosen in 1193, but the city had been a significant location for more than a thousand years prior to that. London managed to survive the Great Fire that followed the Plague, which claimed over 70,000 lives. London does a remarkable job of reflecting the past while also leading a modern metropolitan life. In a city where the old and the new coexist side by side in mutual respect and tolerance, there is always something new to learn, some novel perspective on a familiar scene, or some intriguing aspect of daily life.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

Prosperity- çiçəklənmə

Trade – ticarət

Circumstances- vəziyyət

Commercial- ticari

Mayor – şəhər meri

To survive – sağ qalmaq

Unique - unikal

To reflect - əks etdirmək

Mutual tolerance and respect – qarşılıqlı dözümlü və hörmət

Comprehension:

1. Select the main points of London's history.
2. What made London one of the biggest ports in the world?
3. Can we say that London is an ancient city and at the same time a modern one? Give your reason.

LESSON 10 FUTURE SIMPLE

Future Simple (gələcək qeyri-müəyyən zaman) İşlənməsi:

- 1) Gələcəkdə təkrarlanan hərəkətləri bildirərkən:
I will go to the swimming pool every other day.
Bir gündən bir hovuzda gedəcəm.

- 2) Gələcək zamanla bağlı dəqiq məlumat və ya ümid verərkən:

I am sure he will pass the exam.
Mən əminəm, o, imtahandan keçəcək.

- 3) Uzaq gələcəkdə baş verəcək hərəkətləri bildirərkən.
We will visit Disneyland one day.

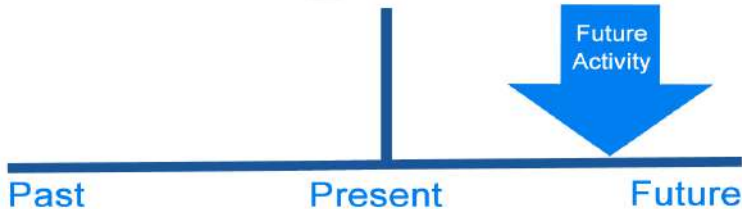

Düzəlməsi: will + feil

Şəxs	Təsdiq forma	Sual forma	İnkar forma
I şəxs tək	I will (I'll) do	Will I do?	I will not (won't) do.
II şəxs tək	You will (you'll) do.	Will you do?	You will not (won't) do.
III şəxs tək	He (she, it) will (he'll) do.	Will he (she,it) do?	He (she,it) will not (won't) do.
I şəxs cəm	We will (we'll) do.	Will we do?	We will not (won't) do.
II şəxs cəm	You will (you'll) do.	Will you do?	You will not (won't) do.
III şəxs cəm	They will (they'll) do.	Will they do?	They will not (won't) do.

Simple Future Tense

Will + Base Form Verb

Zaman zərfləri: *one day (bir gün), some day (nə vaxtsa bir gün), next day (year, month, week) (gələn gün, il, ay, həftə), tomorrow (sabah), the other day (növbəti gün), the day after tomorrow (birigün), in the XXI century (XXI əsrdə).*

*I will visit (I'll visit) your city **one day**.*

Bir gün sənin şəhərini ziyarət edəcəm.

*Everyone **will use robots in the future**.*

Gələcəkdə hər kəs robot istifadə edəcək.

Dialogu oxuyun və gələcək zaman formasının işlənməsinə fikir verin.

MONDAY BREAKFAST

“Dan: What’s wrong, dear?

Rose: I don’t know, honey.

Dan: Come on! Tell me, please.

Rose: Life is so boring.

Dan: We have 2 beautiful children.

Rose: Yes, but, we never have time with them.

Dan: But, we both have to work.”

Rose: It's all right for you. I'll **leave** in five minutes, but you **will be** here all day.

Dan: Sure, but your day **will be** interesting and you'll **meet** people. I'll **be** here in front of the computer screen all day. I **won't talk** to anyone.

Rose: You are lucky. You can work at home.

Dan: I'll **cook** dinner, honey. I always do.

Rose: Yeah? But, I'll **wash** the dishes. Then we'll **watch** TV again. You **will be tired** and we **won't talk**.

Suallara cavab verin:

1. Why does Rose feel unhappy? What's wrong with her life?
2. Why does Dan disagree?
3. In what time will Rose leave home?
4. Why does Rose think that Dan is lucky?
5. What will she do after she gets home?
6. Who will cook the dinner?
7. Who will wash the dishes?
8. What will they do after dinner?

EXERCISES:

Verilmiş cümlələri sual və inkar formalarda düzəldin:

1. I will buy this bag for you.

2. She will pay for the coffee.
3. Bob will help you with your work.
4. People will live longer in the 21st century.
5. He will be great pianist in the future
6. They will probably get the new job.

Mötərizələri açaraq gələcək qeyri müəyyən zaman forması işlədin:

1. I'm a little hungry. I think I (get) something to eat.
2. It's too late to call. I (call) him tomorrow.
3. We don't have any milk. "Oh, we (buy) some."
4. It's too hot in this room. "Is it? (open) the window?"
5. I'm so thirsty. I (have) some juice, I think.

Cümlə düzəldin:

1. You/ help/I/ this exercise/ with/will.
.....
2. Will/get married/ they/when?
.....
3. Electric/ in the year 2025/drive/many people/will/cars.
.....
4. Tomorrow/ I/ will be sunny/ think/ I.
.....
5. At home/ we/ all day/will/ stay.
.....
6. Start/his/will/own/he/business?
.....

Verilmiş cümlələri tərcümə edin:

1. Sem və Bob evlidirlər.
2. Onlar böyük bir evdə yaşayırlar.

3. Bob biznesmen, Sem isə evdar qadındır.
4. İndi səhərdir. Bob tezliklə işə gedəcək.

5. 10 dəqiqə sonra Bob qatara minəcək və ofisinə gedəcək.
6. Onun günü çox maraqlı olacaq.
7. Sem isə bütün gün evdə olacaq.
8. Onun günü çox sıxıcı olacaq.
9. Sem mağazaya gedəcək, sonra isə nahar hazırlayacaq.

LIFE IN THE FUTURE

Future population growth and increased mobility will lead to the creation of new modes of transportation. The size of trains and airplanes will increase, and ticket prices will decrease. Due to the fact that we are already running out of fuel, road traffic will require larger roadways as well as new fuel sources. Only maritime traffic won't change. Although ships will get faster and bigger, it won't be enough. People will still be transported on ships more frequently for cargo than for passengers.

I guess, that life in space will be possible in the future. Neil Armstrong walked on the moon in 1969. This must be fascinating, and probably there are going to be people who will make trips on the moon possible. Maybe, in the future we will travel in space and see other planets, stars and so on.

LESSON 11 ARTICLES

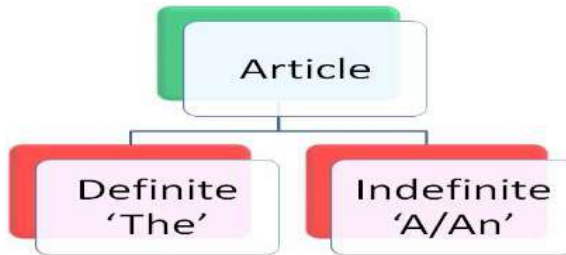
İngilis dilində artikl ismin qarşısında və ya ismi təyin edən sözün qarşısında işlənir və onu müəyyən edir. Artikl tək başına işləmə bilmir və heç bir məna daşımır.

Məsələn,

a pen – qələm

a blue pen – mavi qələm

İngilis dilində artikl müəyyən və qeyri-müəyyən olmaqla 2 yerə bölünür.

Qeyri müəyyən artikl (indefinite article)

a və **an** sayıla bilən tək isimlərin qarşısında işlənir.

a [ə] samitlə başlayan isimlərin qarşısında

an [æn] saitlə başlanan isimlərin qarşısında işlənir.

A	AN
<p>PRECEDES SINGULAR, COUNTABLE NOUNS THAT HAVE A CONSONANT SOUND</p> <p>B, C, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, Q, R, S, T, V, W, X, Y, Z</p>	<p>PRECEDES SINGULAR, COUNTABLE NOUNS THAT HAVE A VOWEL SOUND</p> <p>A, E, I, O, U</p>
<p>a book a hat</p> <p>a mouse a tiger</p> <p>a yatch</p>	<p>an octopus an egg</p> <p>an apple an igloo</p> <p>an umbrella</p>

Qeyri müəyyən artıqlı əşya haqqında ilk dəfə məlumat verərkən, ismin qarşısında təyinedici olarkən və ya peşə adları qarşısında istifadə edirik.

Məsələn,

*I saw **a cat**.* (ilk dəfə məlumat verilir)

*I am **a doctor**.* (peşə haqda məlumat verilir)

*She is **a beautiful woman**.* (ismin qarşısında təyinedici vardır.)

Müəyyən artıqlı (definite article) – the həm tək, həm də cəm isimlərlə işlənə bilər. Həm sayıla bilən, həm də sayıla bilməyən isimlərlə istifadə olunur. Müəyyən artıqlıdan sonra gələn isim saitlə başlayırsa artıqlı [ði:], samitlə başlayırsa [ðə] kimi tələffüz olunur.

The [ðə] cat, the [ði:] elephant

THE: Pronunciation

• Pronounce **THE** as /ðə / before a consonant sound: the vase

• Pronounce **THE** as /ði / before a vowel sound: the interesting vase

İşlənməsi:

1) Artıq bizə məlum olan əşya haqqında danışarkən.

*I saw a cat. **The cat** was black.* (artıq bizə məlum püşükdən söhbət gedir)

2) Yeganə varlıq sayılan isimlərin qarşısında.

The Sun, the Moon, the Earth

3) Üstünlük dərəcədə işlənən sifətlərin qarşısında.

The best (*ən yaxşı*)

4) Dəniz adları, çay adları, okean adları, qəzet adları, otel adları, teatr, muzey adlarının qarşısında.

The Black Sea, the Atlantic Ocean, the Times, the Danube

Qeyd: Aşağıdakı hallarda artıkl ismin qarşısında işlənmiş:

- Ölkə adları qarşısında (*England, Spain*)

Istisnalar: *The U.S.A, the Great Britan, The Philippines*

- Şəhər adları qarşısında (*London, Paris*)

- Küçə adları (*Baker street*)

- Dil adları (*English*)

- Sayılmayan isimlərin qarşısında (coffee, sugar, salt etc.)

- Dağ adları qarşısında (Everest) - (silsilə dağlar istisna olmaqla) (the Alpes)

Aşağıdakı ifadələrlə də artıkl işlənmiş:

At home, at school, at university, at work, in bed/to bed, by bus/ by train/by car.

EXERCISES

Boş yerlərə uyğun gələn müəyyən və ya qeyri-müəyyən artıkl əlavə edin:

1. I'm going to --- bed. I've got ---- headache.
2. Paris is ----- capital of France.
3. I go to ----- cinema twice ----- week.
4. They make ----- good coffee here.
5. She doesn't know ----- English, she speaks ----- Spanish.
6. I saw ----- wonderful picture.
7. She is ----- economical woman.

8. My sister is ---- student of 2nd course.

Verilmiş cümlələri ingilis dilinə tərcümə edin:

1. Mənim dostum Poruqaliyada yaşayır.
2. Qara dənizdə köpək balıqları üzür.
3. Ay Yer kürəsinin peykidir.
4. Thames 4 küçəsinə necə gedə bilərəm?
5. Mən həkiməm, uşaq xəstəxanasında işləyirəm.

Uyğun gələn variantı seçin:

1. ----- London is ----- capital of ----- United Kingdom.
a) ---, the, --- b) the, a,the c) a, ---, a
2. Is ----- Italy in ----- Mediterranean?
a) ---,the b) ---,--- c) the, the
3. ----Thames is ----- most famous river in ---- England.
a) the, ---,a b) a, ---,the c) ---, the, ---
4. Does ----- Amazon run through ----- Africa ?
a) ---, --- b) the, the c) a, a
5. I am going to ---- Odeon in ----- Regent street.
a) ---,--- b) the, the c) a, the
6. ---- Everest is ---- highest mountain in the World.
a) the, the b) ---, a c) ---, the
7. ---- Baku is ----- capital of my country.
a) ---, the b) the, the c) a, the

LONDON THEATRES

The main theatres, music halls, and movie theaters are located in the West End. Theaters in London are largely the same as anywhere else.

You won't have any trouble finding a fun place to spend an evening if you're staying in London for a few days. Opera, ballet, comedy, drama, reviews, musical comedies, and variety are all available. The stalls, circle, and upper circle are the theaters' greatest sections to sit in. The gallery, which has the cheapest seats, is next, followed by the pit. Of course, boxes cost the most money. Most theaters and music venues feature excellent orchestras led by well-known conductors. If you can, you should try to attend the opera at least once during the season. Of course, opera won't appeal to you if you don't like music or singing. You can also watch shows at the West End theaters.

Discussion:

1. Are you a theatre-goer? Say what you like and dislike about theatres?
2. What are the main theatres in your city? Which of them do you most enjoy going to?

3. Which theatre genre do you prefer?

LESSON 12 MODALS

İngilis dilində modal feillər xüsusi bir feil qrupuna aid olub xahiş, əmr, müraciət, bacarıq, təklif və s. bildirmək üçün istifadə olunur. İngilis dilində istifadə olunan əsas modal feillər aşağıdakılardır:

Can

Can modal feili bacarmaq deməkdir. Özündən sonra məsdər tələb edir. Məsələn:

Mən piano çalmağı bacarıram. - I can play the piano.

Bu modal feil özündən sonra *to* hissəciksiz məsdər tələb edir.

Can modal feili həm indiki, həm də keçmiş zamanda işləyə bilər. Keçmiş zamanda *could* kimi istifadə olunur.

Məsələn:

Mən uşaqlıqda piano çalmağı bacarırdım. – In my childhood I could play the piano.

Can və **Could** modal feilləri icazə, xahiş cümlələrində də işləyə bilərlər. **Could** rəsmi, **can** isə qeyri-rəsmi cümlələrdə istifadə olunur.

Məsələn:

Qələmini mənə verə bilərsiniz?(dosta müraciət)

Can you lend me your pen?

Qələminizi mənə verə bilərsiniz? (müəllimə müraciət)

Could you lend me your pen, please?

Be able to

Bu modal feil də həmçinin bacarmaq mənasını bildirir. *Can* modal feilindən fərqli olaraq ümumi deyil, müəyyən şərait və vəziyyətə görə bacarmaq mənasını bildirir. Bütün zamanlarda işlənə bilir və özündən sonra gələn məsdərdə *to* hissəciyini saxlayır.

Quruluşu: To be (am,is,are) + able + məsdər

I am able to do(təsdiq)- I am not able to do(inkar)

You are able to do – you are not able to do

He(she) is able to do- he(she) is not able to do

We are able to do- we are not able to do

They are able to do – they are not able to do

Məsələn:

*Bu gün başım ağrıyır, ona görə də piano çala bilmirəm. -Today I have a headache, so **I am not able to play the piano.***

Must

Bu modal feil məcburiyyət tələb edən cümlələrdə işlənir. Özündən sonra *to* hissəciksiz məsdər tələb edir. Yalnız indiki zamanda işlənə bilir. Məsələn:

*Biz onu həbs etməliyik! - We **must** arrest him!*

Must modal feili bəzən fərziyyə mənasında da işlənə bilir.
Məsələn:

- *Evimiz hava limanına yaxındır.*
- *Gərək ki, ora çox səs-küylüdür.(fərziyyə)*
- *Our house is next to the airport.*

- *It must be noisy.(possibility)*

Have to

Have to (III şəxsdə *has to*) modal feili *Must* modal feilinin ekvivalenti hesab edilərək məcburiyyət mənasını ifadə edir. *Must* modal feilindən fərqi ondadır ki, *have to* daha sərt məcburiyyət (adətən qanun çərçivəsində) ifadə edir. Özündən sonra gələn məsdərdə *to* hissəciyini saxlayır və bütün zamanlarda işlənə bilər. Məsələn:

Mən səhər tezdən oyanmalıyam, çünki, işə getməliyəm.

I have to get up early in the morning, because I have to go to work.

Mən dünən tezdən oyanmalı oldum, çünki, işə getməli idim.

I had to get up early in the morning, because I had to go to work.

May

May modal feil icazə və ehtimal mənasında istifadə olunan modal feildir. Özündən sonra *to* hissəciyi tələb etmir. Keçmiş zaman forması – *might*. *May* və *might* bir –birlərini asanlıqla əvəz edə bilirlər. Lakin, *might may* modal feilinə görə daha nəzakətli formadır. Məsələn:

Burda qala bilərəm?(icazə) – May I stay here?

Qala bilərsiniz. – You might stay.

Ola bilsin ki, Harvard Universitetinə sənəd verim. (ehtimal)

I may apply to Harvard.

Dünən mənə kömək edə bilərdin. (keçmiş zaman) -You might have helped me yesterday.

Should

Should modal feili mənəvi borc (məcburiyyət), məsləhət mənasında istifadə olunur. Özündən sonra gələn məsdər *to* hissəciksiz işlənir. Məsələn:

Mən onun üçün nə isə yaxşı bir şey etməliyəm. (mənəvi borc) – I should do something good for him.

Sən neqativ insanlardan uzaq durmalısən. (məsləhət) - You should avoid negative people.

EXERCISES

Doğru cavabı seç:

1. Can/ Should/ Mustn't I help you?

2. If you travel to Kuba you *can/ must/ should* have a visa.
3. Passengers *must/ must not/ should not* smoke in the toilets.
4. You *may/ have to* drive on the left in Britain.
5. I think you *should/ must/ needn't* eat less in the evenings.

Cümlələrin uyğun sonluğunu taparaq *must* modal feilindən və verilmiş feillərdən istifadə edərək cümlə qurun:

Go, have, phone, read, see

1. Smith's latest book is her best, I guess.	A. Iher tonight. -
2. I haven't heard from Tom for ages.	B. You must read it. - 1
3. The forests are full of flowers.	C. My mother made it, you a piece. -
4. This cake is yummy.	D. Youit. It's a cinema classic. -
5. "Gone with the wind" is a wonerful film.	E. We for a walk this weekend. -

Verilmiş ifadələri daha nəzakətli cümlə formasına çevirib dəftərinizə yazın:

1. Open the window. – **Can** you open the window?
2. Lend me your pen. – **Could** you lend me your pen?
3. Give me an envelope. -
4. Pass me the sugar. -
5. Tell me the time. -
6. Change some dollars for me. -
7. Watch my children for a minute. -.....

THE FACTS ABOUT THE COFFEE PLANT

The coffee plant, which has glossy green leaves, is actually a tiny tree. Before, producing any fruit, a coffee plant grows for around

three years. It continues to bear fruit for almost 40 years after that. The fruit's seed becomes the coffee plant.

Picking coffee beans is challenging. Coffee plants must be picked by hand because machines can't do it well. Between 20 and 40 pounds of coffee beans are routinely picked by workers each day. Under big trees is where coffee plants were traditionally grown. The tree can provide shade from the sun for the coffee plants. Many bird species reside in the trees. But on many contemporary farms, trees are taken down. This allows large plantations to produce more coffee. Sadly, these farms' coffee plants require more water and fertilizer. Moreover, birds cannot survive without trees.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

To produce- istehsal etmək

To pick - toplamaq

Typically – adətən

To protect - qorumaq

Fertilizer – gübrə

Unfortunately – təəssüf ki

Mətni oxuduqdan sonra aşağıdakı suallara cavab verin:

1. When does a coffee plant start producing coffee beans?
2. For how many years does the coffee plant produce fruit?
3. Why do people pick coffee beans by hand?

4. Why do some farms raise coffee plants under the sun?

Lesson 13

Prepositions

Prepositions of time (Vaxt bildirən sözlülər): **at, in, on**
Saat bildirərkən biz **at** sözlüsündən istifadə edilir.

*I'll see you **at** 4.45.*

*The plane leaves **at** 6 o'clock.*

Gün və tarixlərdə **on** sözlüsünü istifadə edilir.

*I'll be here **on** Tuesday.*

*The meeting is **on** June 24th.*

In the morning, **in** the afternoon, **in** the evening, **at** night.

*I work hard **in** the evening.*

*The street was quiet **at** night.*

***In** the morning I had breakfast.*

IN
Season of the year
Winter, Spring, Summer
Years and Centuries
2018, 2020, 21st century
Months
January, February, November
Parts of the day, years...
In an hour, In 5 years, In 3 days, In 5 weeks

ON
Days
Monday, Tuesday, Wednesday, Friday, Saturday...
Datest
On Christmas day, On my birthday

AT
Clock Times
At 7, At half past nine, At twenty, At eight o'clock...
Mealtimes
At breakfast, At lunchtime, At teatime

AGO
Specific time in the past
Ten minutes ago, two hours ago, 4 days ago, 3 month ago, a long time ago

www.englishstudyhere.com

Həftə, ay, fəsil, il və əsrlərlə **in** sözlünü işləyir.

*My birthday is **in** September.*

*There was terrible war **in** the 18th century.*

*I was born **in** 1982.*

At the weekend, at Christmas, at Easter.

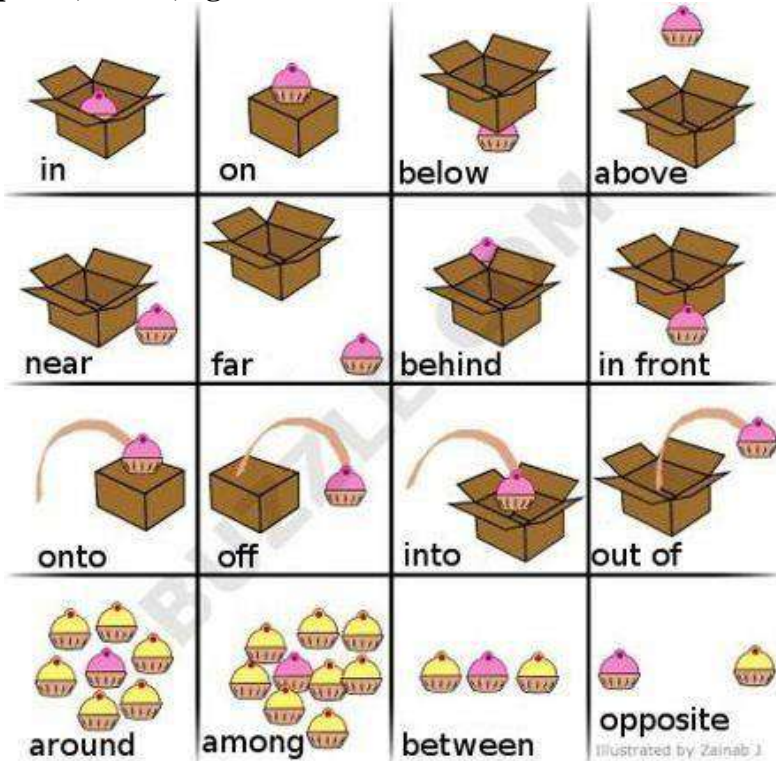
They often went carolling at Christmas.

It's hard not to overindulge at Christmas.

I'm going to set aside an hour at the weekend to clean the bathroom.

Prepositions of place – (Yer bildirən sözlülər):

in, on, at, above, behind, between, by, in front of, near, opposite, under, against.

Nəyinsə içində bildirmək üçün **in**, nəyinsə üzərində bildirmək üçün **on** sözünüdən istifadə edilir.

In the box, **in** the room, **in** the fridge.

On the table, **on** the wall, **on** the floor.

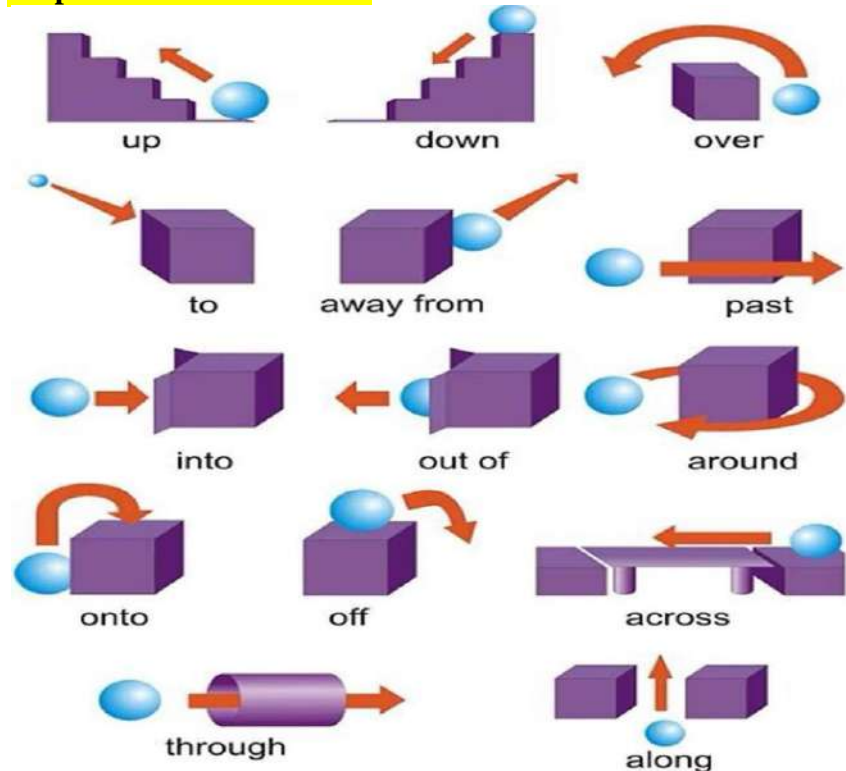
*The museum has wonderful pictures **on** the ceiling.*

*There is nothing to eat **in** the fridge.*

Hadisənin harada baş verdiyini bildirmək üçün **at** sözünüdən istifadə edilir: at the cinema, at a party, at work, at the office, at a football match, at the station, at the theatre.

*I saw her this morning **at** the bus station.*

Prepositions of movement:

EXERCISES

Aşağıdakı cümlələrə uyğun gələn **in,at, on** və ya **heç nə (-)** qoy.

1. We usually play footballthe weekend.
2. I saw AnnTuesday.
3. The meeting is January 16th.
4. Do you go away Easter?
5. I can't worknight.
6. The lessons start 8:00.
7. I always get up lateSundays.
8. Let's go to Kubanext weekend.
9. Please, don't put your elbowsth etable.
10. The train stoppled every station.

Verilmiş doğru cümlələrin qarşısından (V), yanlış cümlələrin qarşısından (X) işarəsini qoyun.

1. I'll see you on Tuesday afternoon.
2. She was born at April 6, 1998.
3. I'll wait for you at the cinema.
4. There was a notice in the door: Closed.
5. I have classes tomorrow in 9:00.

Verilmiş şəkli təsvir edərək doğru sözlülər işlədin.

Example: The book is **on** the bed. The chair is **under** the table.

Verilmiş mətni oxuyun və qara hərflərlə verilmiş sözlərə diqqət yetirin:

Happy Life

Ammy and John live **near** a lake a couple of hours distance from the village, which is **on** the west coast of Canada. Two years ago, they lived **in** Toronto, but then they decided to move. Now they live **in** a street called Mansford, which is also their last name. At this new location, they get to spend a lot of time **at** home and they don't waste time **on** traffic.

Living **near** a lake has been an amazing experience for them. **In** the winter they even get to ice **on** it! Five days a week they take walks together **near** the lake and sometimes they bring chairs out to sit **on** too. Sometimes when there is country music **on** they listen to the radio.

At nights they usually have a cup of coffee **in** front of the TV. They watch films and discuss the actors together. They usually go to bed **at** 11:00 or 11:30 in the evening.

THE FIRST WOMAN ON THE PICK OF THE WORLD

The tallest mountain in the world is Mount Everest. Between China and Nepal, it is located in the Himalayas. The first woman to summit this mountain was a Japanese woman named Junko Tabei from Hokkaido. The 1975 ascent of Mount Everest was planned by a Tokyo television firm. The group spent several days climbing.

Then an avalanche occurred. Ten of the women were harmed by the heavy snow and ice. They had to quit ascending. The final 70 meters could only be climbed by Ms. Tabei. She had the world to herself. The first female there was her. At the time, Ms. Tabei was 35 years old. In 1960, she started to climb. Ms. Tabei accomplished the feat of scaling the highest mountain on each of the seven continents for the first time in 1992. She also supported a group that works to preserve the mountain ecosystem.

Verilmiş sözləri işlədərək mətni qısa danışın:

To injure – yaralamaq

Environment – ətraf mühit

Avalanche - qar uçuşunu
To organize – təşkil etmək

Mətni oxuyun və aşağıdakı suallara cavab verin:

1. Where is Mount Everest?
2. Who was the first woman to climb Mount Everest?
3. Who organized the climb?
4. What happened to ten of the women climbers?

Lesson 14
Passive Voice

İngilis dilində də feillər məlum növdə işləndiyi kimi məchul növdə də işlənə bilirlər. Məchul feillər də məlum feillər kimi zamanlarda işlənə bilirlər. Hərəkətin kimsə tərəfindən və ya məlum olmayan biri tərəfindən edildiyini bildirərkən feil məchul zamanda işlənir.

Simple present passive (indiki qeyri-müəyyən məchul zaman) simple present active (indiki qeyri-müəyyən məlum zaman) kimi təkrarlanan, adət, vərdiş halında olan, lakin, məchul hərəkətləri bildirir.

Məsələn: *Paper is made from wood.*
Kağız odundan hazırlanır.

Düzəlməsi: to be (am, is, are) + Past Participle

Simple present passive şəxslərə görə aşağıdakı kimi təsniflənir.

I am woken – Am I woken? – I am not woken.

You are woken- Are you woken? – You are not woken.

He/she/it is woken- Is he/she/it woken? – He/she/it is not woken.

We are woken –Are we woken? – We are not woken.

You are woken- Are you woken? – You are not woken.

They are woken- Are they woken? – They are not woken.

Examples:

I am paid on the first of every month.

*Jane is often **sent** to Singapore.*
*More chocolate **is eaten** in the USA.*
*We **are woken** by the birds every morning.*

Simple past passive (keçmiş zaman məchul növ) keçmişdə olub bitmiş və indiki zamanla əlaqəsi olmayan məchul hərəkətləri bildirir.

Məsələn: *This table **was made** by my grandfather.*
Bu stol mənim babam tərəfindən hazırlanıb.

Düzəlməsi: to be (was, were) + Past Participle

Simple past passive aşağıdakı kimi şəxslərə görə təsniflənir:

I was woken – Was I woken? – I was not woken.

You were woken- Were you woken? – You were not woken.

He/she/it was woken- Was he/she/it woken? – He/she/it was not woken.

We were woken –Were we woken? – We were not woken.

You were woken- Were you woken? – You were not woken.

They were woken- Were they woken? – They were not woken.

Examples:

*Most of the matches **were won** by Indian teams.*

*The letters **were not posted** yesterday.*

*Our passports **were stolen** last night by a young lady.*

*We **were not paid** when we finished the work.*

*I **was taken** to the cinema last night in my dream.*

Future passive (Gələcək zaman məchul növ)

Gələcək zaman məchul növ gələcəkdə baş tutacaq məchul hərəkəti bildirir. Məsələn: *She **will be invited** to the party tomorrow.* - *O, sabah partiyə dəvət olunacaq.*

Düzəlməsi: to be (wil be) + Past Participle

Future Simple Passive şəxslərə görə aşağıdakı kimi təsniflənir:

I will be woken- Will I be woken?- I will not be woken.

You will be woken- Will you be woken?- You will not be woken.

He/she/it will be woken- Will he/she/it be woken? – He/she/it will not be woken.

We will be woken- Will we be woken? – We will not be woken.

You will be woken- Will you be woken?- You will not be woken.

They will be woken – Will they be woken? –They will not be woken.

Examples:

*The motorway **will be closed** for three days.*

*English **will be spoken** everywhere in the future.*

***Will she be paid** tomorrow?*

*The visitors **will be taken** to the hotel by bus.*

Present Progressive Passive (İndiki davamedici məchul zaman) hal- hazırda davam edən və ya gələcək üçün planlaşdırılan məchul hərəkəti bildirir. Məsələn:

*The grass **is being cut** on the football stadium.*

Futbol stadionunda ot hal-hazırda biçilir.

Bu məchul zaman forması aşağıdakı kimi təsniflənir:

I am being woken- Am I being woken?- I am not being woken.

You are being woken- are you being woken?- You are not being woken.

He/she/it is being woken- Is he/she/it being woken? – He/she/it is not being woken.

We are being woken- Are we being woken? – We are not being woken.

You are being woken- Are you being woken?- You are not being woken.

They are being woken – Are they being woken? –They are not being woken.

Düzəlməsi: to be (am,is, are) + being+ Past Participle

Examples:

The carpet is being washed at the moment.

Passengers are being checked in in the airport.

The dishes are being washed by my mother now.

EXERCISES

Mötərizələri açaraq feilləri məlum və ya məchul zamana uyğun yazın:

Gorillas (find) **are found** in several countries. They are very tall and they (cover) with black hair. They live in groups. Each group (have) five to ten gorillas in it.

At nights gorillas (live) in nests (make) of branches and leaves. The gorillas (not eat) all the leaves in one part of the forest: some leaves (leave) on the trees and plants.

Many kinds of gorillas living in Africa today (not know), but their number is getting smaller. Because in the countries where they (live) trees (cut down) every year.

Məchul və ya məlum olan doğru feili seçin:

1. My friend *speaks/ is spoken* several languages.
2. The letter H *doesn't pronounce/isn't pronounced* in French.
3. We *invite/ are invited* to John's party.
4. We did a lot of work, but we *didn't pay/were not paid*.
5. She *posted/was posted* her letter to the university today.

Verilmiş şəkilə baxaraq hadisələri məchul zamanda təsvir etməyə çalışın. Aşağıda verilmiş isimlərdən və feillərdən istifadə edin:

Subjects: baggage, business people, departure, passengers, passports, tickets, reservations

Verbs: announced, check, check in, meet, sell, make, print.

Example: *Passengers are being checked in.*
Reservations are being made.

Download from
Dreamstime.com
www.dreamstime.com/royalty-free-profile-picture-4616

61052987
Art4Photo Ltd | Dreamstime.com

Verilmiş mətni oxuyun və məchul zamanın işlənməsinə diqqət yetirin:

Titanic

The Titanic **was built** in 1912. It **was designed** in a new way and it was thought to be unsinkable. Because of this, it **wasn't given** enough lifeboards for the passengers and crew. The ship **was damaged** by a huge iceberg and it sank very fast. A total of 1.513 people **were drowned** that day. Because of this disaster, a lot of magazines **were printed** in many languages.

In 1985 the wreck **was located** on the sea bed and the ship **was explored**. Several successful films **were made** about the Titanic and the most recent **was released** in 1997.

Vocabulary:

Sink- [sink] -batmaq

Lifeboard- [laifbo:(r)d] – xilasətmə qayığı

Passenger -[pæsində] – sərnəşin

Damage- [dæmidʒ] – zərər

Huge- [hju:dʒ] – nəhəng

Disaster -[dizʌstə] – fəlakət

Crew- [kru:] – heyət

Explore -[iksplə:(r)] – tədqiq etmək

Wreck -[rek] – qəza

Release -[rili:z] – nəşr etmək

Lesson 15

Indirect Speech

Kiminsə fikrini başqasına çatdırmaq üçün biz adətən vasitəli nitqdən istifadə edirik. Vasitəli nitq ingilis dilində *indirect speech* adlanır. Vasitəsiz nitqdən cümləni vasitəli nitqə çevirərkən bəzən şəxs əvəzlilikləri, zaman zərfləri və zamanlar dəyişə bilər.

Məsələn: *Bill said: "I really like here."* (direct speech)

Bill said that he really liked there. (indirect speech)

Vasitəli nitqdə sual cümləsi vasitəsiz nitqdəki sual cümləsindən fərqlənir. Aşağıdakı fərqə diqqət yetirək:

"What is your phone number?" (direct speech)

He asked me what my phone number was. (indirect speech)

"Do you like banana?" (direct speech)

He asked me if I liked banana. (indirect speech)

Direct speech On monday	Tense change	Indirect speech On tuesday
My Tv is not working.	Is → was	Ann said her Tv was not working.
I have a meeting at 2:00	Have → had	She said she had a meeting at 2:00.
You can have 2 biscuits.	Can → could	My mother said I could have 2 biscuits.
I forgot my keys.	Simple past → simple present	He said he had forgotten his keys.

EXERCISES

Aşağıda verilmiş məktubu oxuyun və vasitəli nitqdə işlətməklə cümlələri tamamlayın.

Dear Kate,

Sorry, I haven't written you for ages. I have been so busy. Now I am in Moscow. I go to parties every evening. I am having a great time with my friends. However, I work hard with my lessons. I had an exam last week. I hope I'll get good grade.

My home here is very comfortable. I have really big room.

By the way, can you give me Aunt Ellen's address? I want to send her a gift for her birthday. Where is she living?

That's all for now. Love to everybody.

In his letter Joe **said** he was sorry that he **hadn't written** for ages. It was because hetoo busy. He said hean examweek.....and he hoped heget good grade.

He said his room..... He also asked Katehim his Aunt Ellen's address.

Verilmiş cümlələri vasitəli nitqə çevirin:

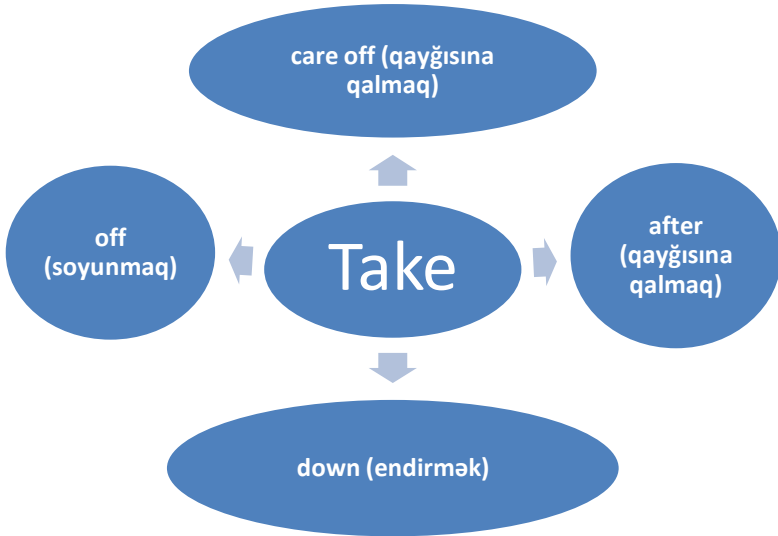
1. Ann said: "I'm not happy here."
2. Pat said: "I hate this place."
3. My mother said: "I left home last week."
4. She said: "I wrote to my friend yesterday."
5. He said: "Are you leaving tomorrow?"
6. My father asked: "Where will you be tonight?"

Cədvəli tamamlayın:

Direct speech	Indirect speech
1. Here- G	A. That day
2. Now	B. That night

3.	This	C.	That
4.	Tomorrow	D.	The day before
5.	Yesterday	E.	The next week
6.	Today	F.	The next day
7.	Last week	G.	There - 1
8.	Next week	H.	The week before
9.	Tonight	I.	Then

APPENDIX -1
Formula of cluster

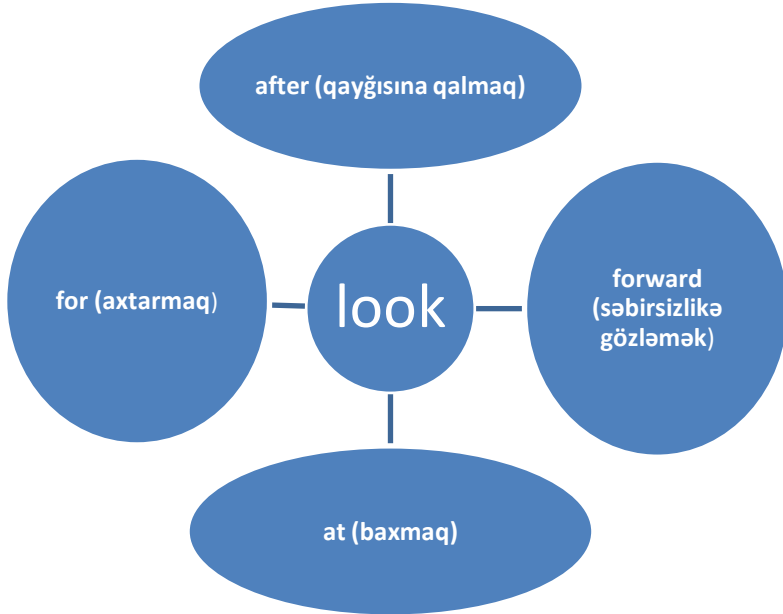

Examples:

1. **Take care** of yourself! – Öz qayğına qal!
2. I usually **take off** my shoes when I enter my house. – Evə girəndə həmişə ayaqqabılarımı soyunuram.
3. She **takes after** her grandmother. – O, nənəsinin qayğısına qalır.
4. She **took down** the heavy box from the roof. – O, ağır qutunu damdan endirdi.

APPENDIX - 2

Formula of cluster

Examples:

1. He **looks after** his cat. – O, pişiyinin qayğısına qalır.
2. I am **looking for** my book. Have you seen it? – Kitabımı axtarıram. Onu görmüsən?
3. I am **looking forward** your reply. – Səbirsizliklə cavabınızı gözləyirəm.
4. Helen is **looking at** the picture with great interest. Helen şəkilə böyük maraqla baxır.

List of irregular verbs

Qaydasız feillərin siyahısı

Verb (feil)	Past simple	Past perfect	Tərcüməsi
be	was, were	been	olmaq
become	became	become	olmaq
begin	began	begun	başlamaq
bring	brought	brought	gətirmək
build	built	built	tikmək
buy	bought	bought	almaq
catch	caught	caught	tutmaq
choose	chose	chosen	seçmək
come	came	come	gəlmək
cut	cut	cut	kəsmək
do	did	done	etmək
drive	drove	driven	sürmək
drink	drank	drunk	içmək
eat	ate	eaten	yemək
feel	felt	felt	hiss etmək
fight	fought	fought	savaşımaq
forget	forgot	forgotten	unutmaq
forgive	forgave	forgiven	bağışlamaq
get	got	got	əldə etmək
give	gave	given	vermək
go	went	gone	getmək
have	had	had	malik olmaq
hear	heard	heard	eşitmək
keep	kept	kept	saxlamaq
know	knew	known	bilmək
lay	laid	laid	uzanmaq
learn	learned/learnt	learned/learnt	öyrənmək
make	made	made	düzəltmək
meet	met	met	rastlaşmaq
pay	paid	paid	ödəmək
read	read	read	oxumaq

run	run	run	qaçmaq
say	said	said	demək
see	saw	seen	görmək
send	sent	sent	yollamaq
show	showed	showed/shown	göstərmək
sit	sat	sat	əyləşmək
sleep	slept	slept	yatmaq
speak	spoke	spoken	danışmaq
spend	spent	spent	sərf etmək
stand	stood	stood	dayanmaq
swim	swam	swum	üzmək
take	took	taken	götürmək
tell	told	told	söyləmək
think	thought	thought	düşünmək
understand	understood	understood	anlamaq
wear	wore	worn	geyinmək
win	won	won	qalib gəlmək
write	wrote	written	yazmaq

ƏDƏBİYYAT

1. Oruc Musayev, İngilis dilinin qrammatikası: praktik və nəzəri, Bakı: Qismət - 2007, 587 s.
2. Michael Swan, Catherine Walter, The Good Grammar Book, Oxford University Press - 2013, 318 p.
3. Patricia Ackert, Linda Lee, “Facts and Figures”, 4th edition, 262 p.
4. Raymond Murphy, English Grammar in Use, 2nd edition, Cambridge University Press - 2003, 361 p.
5. The Oxford Dictionary of English Grammar, 2nd edition - 2013, 465 p.
6. The Oxford Dictionary of English Grammar, Oxford University Press - 2016, 882 p.
7. И. В. Рогозина, А.В.Кремнева, Н.Н.Столярова, Н.П.Попова, Учебное пособие по английскому языку, Барнаул - 2017, 100 с.
8. Лариса Колодяжная “This is Great Britain”, Москва – 2000, 157 с.
9. Методическое пособие по английскому языку, Секция английского языка, Бишкек - 2014, 25 с. (электронный вариант)
10. www.speakspeak.com

MÜNDƏRİCAT

Giriş 3

LESSONS

Lesson 1. Phonetics.....5

Lesson 2. To be7

Lesson 3. Pronouns11

Lesson 4. Present Simple14

Lesson 5. Present Continuous18

Lesson 6. To be going to23

Lesson 7. Present perfect28

Lesson 8. Past Simple33

Lesson 9. Past Continuous39

Lesson 10. Future simple45

Lesson 11. Articles51

Lesson 12. Modals56

Lesson 13. Prepositions.....62

Lesson 14. Passive Voice.....68

Lesson 15. Indirect Speech.....74

Appendices77

List of irregular verbs.....	79
Ədəbiyyat	81

ODLAR YURDU UNİVERSİTETİ
f.ü.f.d. S.S.Məmmədzadə

İNGİLİS DİLİ

Lisenzia №138
10 fevral 1999-cu il

License №138
February 10, 1999

Çapa imzalanmışdır: 19.02.2023

Kağız formatı 84x108.1/16.

Tiraj: 100 nüsxə

“Odlar Yurdu” nəşriyyatı, 2023-cü il